

Esitutkintapäätösten perustelut ja asianosaisohjaus

ASIAN VIREILLETULO

Oikeuskansleri on tuomarien virkarikosasioiden erityissyyttäjänä pyytänyt poliisia ilmoittamaan sen tutkittavaksi tulleista asioista, joissa on kyse tuomarin tekemäksi epäilyistä lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa. Oikeuskansleri on asiaa koskevassa päätöksessään (oikeuskanslerin päätös 17.4.2014 dnro [OKV/6/50/2014](#)) todennut muun ohella, että jos esitutkintaa ei tällaisessa asiassa toimiteta, tulee päätös asiasta lähettää oikeuskanslerille tiedoksi.

Sisä-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisario A lähetti 16.4.2025 oikeuskanslerinvirastoon tiedoksi käräjänotaarin menettelyä koskeneessa asiassa 5680/S/5263/25 samana päivänä tekemänsä tutkinnan päätöksen ja 30.4.2025 kärjätuomarin menettelyä koskevassa asiassa 5680/S/6649/25 pari päivää aiemmin tekemänsä tutkinnan päätöksen.

A:n asiassa 5680/S/5263/25 tekemässä päätöksessä oli Perustelut-otsikon alla selostettu (jo kumotun) syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 5 §:n ja perustuslain 110 §:n sisältöä sekä viitattu oikeuskanslerin pyyntöön poliisille ilmoittaa tutkittavakseen tulleesta tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevasta asiasta. Sen jälkeen päätöksessä oli selostettu esitutkintalain 3 luvun 3 §:n sisältö, minkä jälkeen Tutkinnanjohtajan päätös -otsikon alla oli todettu: ”Asiassa on toimitettu esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu esiselvitys ja arvioitu esitutkinnan aloittamisen edellytyksiä. Asia on toimitettu oikeuskanslerille, eikä poliisi toimita asiassa esitutkintaa.”

A oli perustellut asiassa 5680/S/6649/25 tekemänsä päätöstä kärjätuomarin menettelyn osalta ainoastaan toteamalla, että poliisi saattaa asian hänen osaltaan valtioneuvoston

oikeuskanslerin käsiteltäväksi. Tutkinnanjohtajan päätökseksi oli todettu: ”Asiassa on toimitettu esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu esiselvitys ja arvioitu esitutkinnan aloittamisen edellytyksiä. Asiassa ei ole syytä epäillä rikosta eikä poliisi toimita asiassa esitutkintaa.”

Päätöksissä oli nimenomaisesti todettu, että asioissa oli arvioitu esitutkinnan aloittamisen edellytyksiä ja että esitutkinnan toimittamisesta päättäminen kuuluu tutkinnanjohtajan tehtäviin. Päätöksissä ei ollut kuitenkaan perusteltu niissä tehtyä johtopäätöstä eli sitä, miksi ilmoittajien ilmoittamisessa tuomarien menettelyissä ei ollut ollut syytä epäillä rikosta. Ottaen huomioon arvioinnin perustelemattomuus yhdistettynä päätöksissä poikkeuksellisen korostetusti esiin tuotuun asian toimittamiseen oikeuskanslerille saattoi niistä nähdäkseni saada jopa vaikutelman, että esitutkinnan aloittamisen edellytysten arviointi tosiasiallisesti oli siirretty oikeuskanslerin tehtäväksi.

Otin kerrotun vuoksi omasta aloitteestani tutkittavaksi, oliko A perustellut päätöksensä riittävällä tavalla. Pyysin Poliisihallitusta hankkimaan asian tutkimiseksi tarpeellisen selvityksen ja antamaan lausuntonsa asiasta. Ottaen huomioon, ettei Syyttäjälaitoksen syyttäjillä ole toimivaltaa määrätä toimitettavaksi esitutkintaa tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevassa asiassa, pyysin selvityksessä ja lausunnossa ottamaan lisäksi kantaa päätöksissä annettuun ohjaukseen, jonka mukaan rikosepäilyä koskevan materiaalin voi toimittaa myös Syyttäjälaitokselle ja syyttäjä voi määrätä asiassa esitutkinnan toimitettavaksi.

SELVITYS

Poliisihallitus on 12.8.2025 antanut asiasta siltä pyytämäni lausunnon. Se on lausuntonsa ohessa toimittanut Sisä-Suomen poliisilaitoksen asiasta 24.7.2025 antaman lausunnon ja poliisilaitoksen rikoskomisario A:n 22.7.2025 antaman selvityksen.

RATKAISU

1 Arviointi

1.1 Esitutkintapäätösten perusteleminen

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Pykälän 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä on tehtävä kirjallinen päätös. Päätöksestä on pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan ilmentävä päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset.

Oikeudellisten ratkaisujen perusteluilla on monia eri tehtäviä (ks. kokoavasti Virolainen, Jyrki – Martikainen, Petri: Pro & contra. Tuomion perustelemisen keskeisiä kysymyksiä. Talentum 2003, s. 63-99). Esitutkintapäätösten perusteluista tulisi asianosaisten saada vastaus siihen, miksi esitutkintaa ei ole asiassa toimitettu tai se on lopetettu. Tämä kiinnostaa yleensä erityisesti rikoksesta poliisille tutkintapyyntöä tehnyttä asianomistajaa, joka muun ohella päätöksen perusteluista ilmenevän perusteella voi arvioida, onko hänellä asiassa tarvetta ja edellytyksiä rikosprosessin jatkamiseen asiassa toissijaista syyteoikeuttaan käyttämällä. Päätösten perusteleminen mahdollistaa myös ratkaisutoiminnan ulkoisen kontrolloitavuuden. Perusteleminen velvollisuudella on merkitystä myös tutkinnanjohtajan oman itsekontrollin kannalta, sillä hän joutuu päätöksen perusteluja kirjoittaessaan arvioimaan ratkaisunsa oikeudellista kestävyyttä.

Rikoskomisario A on todennut selvityksessään, että hän oli perustellut kysymyksessä olevat päätökset mielestään riittävällä tavalla huomioiden poliisilaitoksen rikosten esikäsittelytoiminnan toimintaympäristö ja selvityspyyntöni kohteena olevien asioiden luonne. Päätökset oli lähetetty oikeuskanslerinvirastoon tiedoksi eikä esitutkinnan aloittamisen edellytysten arvioimiseksi. A on lisäksi tuonut ilmi muun ohella, ettei hänen käsityksensä mukaan voimassa olevassa laissa ole esitutkintapäätösten perusteleminen mitään erityisäännöksiä.

Sisä-Suomen poliisilaitos on todennut lausunnossaan, että kysymyksessä olevissa esitutkintapäätöksissä oli todettu asioissa toimitetun esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu esiselvitys ja arvioidun esitutkinnan aloittamisen edellytyksiä, sekä sen jälkeen todettu, ettei poliisi toimita esitutkintaa. Kummassakaan päätöksessä ei ollut mainittu mitään tosiseikkoja eikä niitä koskevia arviointeja, jotka olisivat tukeneet päätöksen lopputulosta. Perustelut eivät näin ollen poliisilaitoksen mukaan havainnollista, miksi asioissa ei ole ollut syytä epäillä rikosta. Kerrottu voi lausunnon mukaan esimerkiksi hankaloittaa asianomistajan toissijaisen syyteoikeuden käyttämistä koskevaa harkintaa.

Päätökset on poliisilaitoksen arvion mukaan perusteltu riittämättömästi, ja ne eivät täytä esitutkintapäätösten perusteluvelvollisuudelle asetettuja vaatimuksia. Poliisihallitus on lausuntonaan todennut katsovansa samoin kuin poliisilaitos, että selvityspyyntöni kohteena olleet päätökset eivät täytä esitutkintalain 11 luvun 1 §:n vaatimuksia, minkä vuoksi ne tulisi täydentää ja korjata niin, että niistä ilmenevät mainitussa säännöksessä tarkoitetut tiedot.

Yhdyn poliisilaitoksen ja Poliisihallituksen arvioon siitä, että A ei ole perustellut kysymyksessä olevia esitutkintapäätöksiä riittävästi ja laissa edellytetyllä tavalla. A on 1.9.2025 toimittanut oikeuskanslerinvirastoon asioissa 31.8.2025 tekemänsä täydennetyt päätökset, jotka on perusteltu asianmukaisesti.

A on selvityksessään ja poliisilaitos lausunnossaan todennut, että päätöksen 5680/S/5263/25 perusteluissa ollut viittaus jo kumottuun syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin on ollut huolimattomuudesta aiheutunut virhe.

1.2 Esitutkintapäätöksissä asianomistajille annettu ohjaus

Molemmissa kysymyksessä olevissa esitutkintapäätöksissä on otsikon Asianosaisten huomioon otettavaksi alla seuraavanlainen maininta: ”Rikosepäilyä koskevan materiaalin voi toimittaa myös syyttäjälaitokselle (<https://syyttajalaitos.fi/yhteystiedot>). Tarvittaessa syyttäjä voi määrätä esitutkinnan toimitettavaksi.”

Perustuslain 110 §:n 1 momentin mukaan syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa päättää valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies. Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 8 §:n mukaan valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies ovat erityissyyttäjiä, joiden syyteoikeudesta säädetään mainitussa perustuslain pykälässä.

Muilla kuin Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 8 §:ssä tarkoitetuilla syyttäjillä ei ole syyteharkintavaltaa tuomarin lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevissa asioissa. Syyttäjän toimivaltuudet esitutkinnassa perustuvat siihen, että rikosprosessissa syyttäjän tehtävänä on suorittaa syyteharkinta ja ajaa syytettä. Kun mainitun lain 7 §:ssä mainituilla Syyttäjälaitoksen syyttäjillä ei ole toimivaltaa päättää syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa, ei heillä ole toimivaltaa myöskään päättää kyseisenlaisia asioita koskevan esitutkinnan aloittamisesta (ks. myös päätökseni 15.11.2022 dnro [OKV/1835/70/2021](#) ja siinä mainitut ratkaisut).

Rikoskomisario A on selvityksessään todennut, että Sisä-Suomen poliisilaitoksen kyseisessä esikäsittely-yksikössä on tutkinnan päätöksille luotu erilaisia valmiita asiakirjapohjia, joiden lopussa on osio ”Asianosaisten huomioon otettavaksi”. Siinä on edellä mainittu syyttäjän toimivaltaa koskeva teksti, joka oli epähuomiossa jäänyt selvityspyynnössä mainittuihin esitutkintapäätöksiin. A on todennut, että päätöspohjia ja muuta päätösten tukena olevaa materiaalia pyritään pitämään ajantasaisena, mutta niukoilla resursseilla ja suurella työmäärällä kuormittunut esikäsittelytoiminto ei voi välttyä siltä, että kyseisenlaisia inhimillisiä erheitä tapahtuu.

Poliisilaitos on todennut lausunnossaan, että esitutkintapäätöksissä ollut ohjaus on ollut virheellinen ja virheellinen ohjaus on ilmeisesti aiheutunut huolimattomuudesta.

Yhdyn poliisilaitoksen arvioon. Totean lisäksi seuraavan.

Edellä mainitussa esitutkintapäätöksen sisältöä sääntelevässä esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 2 momentissa ei mainita asianosaiselle annettavasta ohjauksesta. Asiasta ei ole muutoinkaan esitutkintalainsäädännössä säädetty.

Hallintolain 8 §:ssä säädetään viranomaisen asiakkaille annettavasta neuvonnasta. Vaikka hallintolakia ei sen 4 §:ssä olevan soveltamisalarajauksen perusteella sovelleta esitutkintaan, on laillisuusvalvontakäytännössä hyvän hallinnon periaatteiden soveltamisen soveltuvien osin myös esitutkintapäätöksissä todettu olevan omiaan turvaamaan kansalaisten asianmukaista kohtelua ja lisäämään kokemusta esitutkintaviranomaisten toiminnan asianmukaisuudesta (apulaisoikeuskanslerin päätös 8.10.2025 dnro [OKV/3137/70/2024](#)).

Yhdyn apulaisoikeuskanslerin edellä mainitussa päätöksessään esittämään toteamukseen, että vaikka erilaisten esitutkintapäätösten mallipohjien käyttö sinänsä on perusteltua, sisältää niiden käyttö kuitenkin samalla riskin, että mallipohjien tekstit ja niissä oleva asianosaisohjaus kopioidaan esitutkintapäätökseen ilman kunnollista arviota siitä, onko ohjeistus tarpeellinen tai asianmukainen nimenomaan kyseiseen tapaukseen nähden. Mainittu riski on nyt kysymyksessä olevissa päätöksissä toteutunut.

Apulaisoikeuskanslerin päätöksessään toteamalla tavalla yksittäisen tutkinnanjohtajan tulee esitutkintapäätöstä laatiessaan aina erikseen harkita, minkälaista ohjeistusta asiassa annetaan ja soveltuuko mallipohjan ohjeistus tapaukseen. Totean, että sisällöltään virheellinen ohjeistus ei edistä vaan saattaa pahimmillaan jopa vaarantaa asianosaisten oikeusturvan toteutumista samoin kuin apulaisoikeuskanslerin mainitsemaa kokemusta esitutkintaviranomaisen toiminnan asianmukaisuudesta. Nyt arvioitavanani olevan kaltainen virhe ohjauksessa saattaa lisäksi aiheuttaa tarpeetonta työtä syyttäjille.

2 Toimenpiteet

Kiinnitän edellä päätökseni kohdissa 1.1 ja 1.2 esittämäni perusteella rikoskomisario A:n huomiota esitutkintapäätösten riittävään perustelemiseen ja huolellisuuteen esitutkintapäätösten laadinnassa.

Asiassa ei ole muutoin ilmennyt sellaista, mikä antaisi aiheutta toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Juha Sihto